

kan Grunden være til, at et politisk Parti og et politisk Dagblad kan begaa den Let-sindighed at antyde i Øjeblikket, at de sværmer for en reaktionær Bevægelse henimod den oplyste Enevælde som Modsætning til Nutidens Tilstande? Og naar jeg skal forklare mig det, mener jeg godt, at jeg kan forstå det, thi hvis man analyserer det, der foregaar i Øjeblikket, det, der er foregaaet under Verdenskrigen, og som hver eneste Dag foregaar, kommer man til det Resultat, at de politiske Tilstande nu for Tiden er i allerhøjeste Grad kritiske for alle de politiske Partier, som hidtil har hævdet det private Initiativs Fortræffelighed, som hidtil har staaet paa den frie Konkurrences Standpunkt. Thi det, som vi efter mit Skøn stærkest har set under Verdenskrigen som den røde Traad i alle de politiske Begivenheder, i, hvad der er foregaaet administrativt og gennem Lovgivningen, og i, hvad der er foregaaet i Handel og Vandel, er, at det privatkapitalistiske Samfund er blevet paa det dybeste kompromitteret; det privatkapitalistiske Samfund, den egoistiske Selvhævdelse er blevet ganske særlig kompromitteret netop af dem, som maa anses for dette Samfunds mest udprægede Ildtilbedere. Jeg tænker herved eksempelvis paa de berømte Brødre Hansen — jeg kom til at fortale mig: Konsuler Hansen — der var ogsaa noget med Brødrene, derfor kom jeg til at fortale mig, de er maaske slet ikke saa voldsomt forskellige fra Konsulerne — jeg tænker altsaa eksempelvis paa de to Konsuler Hansen eller paa Millionæren, der i Tugthuset sidder og fortryder sine Klausulbrud. Det er imidlertid i denne Forbindelse ganske uden Betydning, at enkelte af saadanne Personer anses for og straffes som Forbrydere, medens andre ikke er blevet straffet som Forbrydere og heller ikke i det almindelige Omdømme anses for Forbrydere. Man maa nemlig holde sig det fast, at Forbrydelse er et Begreb, der er afhængigt af Tid og Sted. Naar enten en enevældig Regent eller en Overklasse skriver Love, fejler det ikke, at der passes paa med nænsom Omhu, at de stakkels Menneskers smaa Forseelser nøje udpensles, medens man derimod omvendt glider nogenlunde let hen over de Forseelser, som Samfundets øverste og Samfundets Overklasse ved deres daglige Vandel kan gøre sig skyldige i. Naar den fattige Mand tager af Næstens Ejendom, kaldes det i en saadan Lovgivning raat og aabenlyst for Tyveri, men hvis en af de

fattige, vil det meget ofte gaa saadan, at det netop anses som et Vidnesbyrd om det private Initiativs Kraft. Ja, det kan føre til, at vedkommende samfundsmæssigt i det almindelige Omdømme stiger paa Grund af den Dygtighed, hvormed han har været i Stand til at tilvende sig af Livets Goder paa sine Medmenneskers Bekostning. Hvis Loven omvendt var skrevet af de fattige Mennesker, vilde man, uden at undskylde de smaa Forseelser overfor en god, samfundsmæssig Orden, aldeles utvivlsomt straffe meget strengere og bedømme meget haardere alle den Slags Brud paa god, samfundsmæssig Orden, der sker paa Trods af, at den, der bryder den gode samfundsmæssige Orden, ikke har det behov for sit Livs Skyld. Og derfor er jeg af den Opfattelse, at man ingenlunde kan mene, at det er dem, der stemples som Forbrydere, og dem, som straffes som Forbrydere, der i stærkest Grad har kompromitteret det privatkapitalistiske Samfund. Efter min Mening er der en stor Skare af Hædersmænd, der burde dømmes langt strengere og straffes langt haardere, end Masser af de fattige Mennesker, der maa udstaa Straffe. Se, saadant noget lægges der Mærke til nu om Stunder, og derfor er det min Grundopfattelse med Hensyn til det, der er sket, at det privatkapitalistiske Samfund er paa det dybeste kompromitteret og aldrig tilbagevinder den Anseelse, det har nydt i vide Kredse inden Krigen.

Men der er sket noget andet, lige det stik modsatte, og det er det, at medens det privatkapitalistiske Samfund saaledes er blevet kompromitteret, er det omvendt den socialistiske Tankegang, der af alle faktisk anerkendes som den, der har reddet Samfundet under de umaadelig vanskelige Forhold, vi har levet under, saa længe Krigen har varet. Det, der efter min Mening meget mere end Forbrydernes og Klausulbrydernes og alle de hæderlige Plyndreres Virksomhed har kompromitteret det Samfund, vi lever i, er det, at det øjeblikkelig, da Verdenskrigen brød ud, viste sig, at dette privatkapitalistiske Samfund ikke var i Stand til at forsørge sine Medlemmer. En stærkere Falliterklæring kan intet System fremkomme med, selv om det var indirekte, og denne Falliterklæring fik sit Udtryk ved Loven af 7. August 1914, som bemyndigede Regeringen til at træffe en Række Foranstaltninger, som Regeringen ansaa for nødvendige for at redde Samfundet i Uvejret. Disse Foranstaltninger kan man selvfølgelig sagtens